

PRVÁ ČASŤ

Drevený svet

PRVÁ KAPITOLA
PRVÝ PORUČÍK

Každý muž vo flotile si spolu s truhlicou niesol aj svoj vlastný ťaživý príbeh. Mohol to byť príbeh opovrhutej lásky, utajeného odsúdenia do žalára alebo plačúcej tehotnej manželky zanechanej na brehu. Možno to bola túžba po sláve a bohatstve alebo strach zo smrti. Ani David Cheap, prvý poručík lode *Centurion*, ktorá bola vlajkovou loďou flotily, nebol v tomto smere výnimkou. Tento zavalitý Škót krátko po štyridsiatke, s príliš dlhým nosom a nepokojnými očami tiež utekal – a nielen pred hádkami o dedičstvo s bratom, ale aj pred veriteľmi, ktorí ho prenasledovali, i pred dlhmi, ktoré mu zas znemožňovali nájsť si vhodnú nevestu. Na pevnine Cheapa okrem nekonečnej márnej snahy vymaniť sa zo zákerných vôd minulosti pravdepodobne nič dobré nečakalo. Keď však sedel na zadnej palube britskej vojnovéj lode, keď sa s nakloneným klobúkom a ďalekohľadom plavil šírymi oceánmi, vyžarovala z neho sebaistota – niektorí ľudia by azda povedali, že aj s istým nádychom nadutosti. Onen drevený svet zaoceánskej lode – teda svet, v ktorom platili prísne pravidlá námorníctva, zákony mora a predovšetkým tvrdého bratstva mužov – mu bol útočiskom. Zrazu vnímal krištáľovo jasný poriadok, poznal svoj zmysel. Cheapova najnovšia úloha so sebou síce prinášala nespočetné riziká od chorôb a utopenia až po paľbu nepriateľského delostrelectva, zároveň mu však ponúkala aj to, po čom túžil: šancu konečne získať bohatú korisť, stať sa kapitánom vlastnej lode a pánom morí.

Problém však spočíval v tom, že Cheap sa z tej prekliatej súše nevedel dostať. Bol uväznený – vlastne prekliaty – v lodenici v Portsmouthe, pri kanáli La Manche, a s horúčkovitou márnosťou sa snažil, aby bola loď *Centurion* patrične vybavená a pripravená na plavbu. Jej masívny

drevený trup mal dĺžku takmer štyridsaťpäť a šírku vyše dvanásť metrov a bol ukotvený pri môle. Tesári, robotníci, ktorí mali na starosti tesnenie, strojárí a zámočníci sa po palubách pohybovali ako potkany (ktorých tam bolo tiež požehnané). Z lode sa ozývala hotová kakofónia kladív a píľ. Dláždené ulice okolo lodenice boli preplnené rachotiacimi kárami a kočmi, nosičmi, predavačmi, zlodejmi, námorníkmi a prostitútkami. Tento hluk v pravidelných intervaloch prefaľ hvizd bocmana, po ktorom sa námorníci vyhrnuli z krčiem, lúčili sa so starými alebo novými láskami a v snahe vyhnúť sa bitkám od dôstojníkov sa ponáhľali k odchádzajúcim lodiam.

Písal sa január 1740 a Britské impérium naplno mobilizovalo do vojny proti svojmu imperiálnemu rivalovi Španielsku. No a Cheapovým vyhladkam nahrávalo aj to, že kapitána Georgea Ansona, pod ktorým slúžil na *Centurione*, vybrala admirálita na post komodora a v boji proti Španielsku mu do rúk zverila vedenie flotily piatich vojnových lodí. Toto povýšenie prišlo nečakane. Anson bol synom neveľmi významného vidieckeho šľachtica a nemal patróna; chýbalo mu to mazivo – alebo „postavenie“, ako sa to zdvorilo označovalo –, ktoré prialo kariérnemu postupu mnohých iných dôstojníkov a spolu s nimi aj ich mužov. Vtedy štyridsaťdvaročný Anson vstúpil do námorníctva vo veku štrnásť rokov a takmer tri desaťročia v ňom odslúžil bez toho, aby velil väčšiemu vojenskému ťaženiu alebo sa dočkal lukratívnej koristi.

Anson bol vysoký, mal podlhovastú tvár, vysoké čelo a udržoval si odstup. Jeho modré oči boli nepreniknuteľné, a ak mu práve nerobili spoločnosť niekoľkí dôveryhodní priatelia, len zriedka otvoril ústa. „Anson, ako vždy, hovoril málo,“ poznamenal po stretnutí s ním istý štátnik. Ansonova korešpondencia mala ešte úspornejšiu podobu, akoby komodor pochyboval, že slovami dokáže vyjadriť to, čo videl alebo cítil. „Nerád čítal a ešte menej rád písal alebo diktoval listy a touto zdanlivou nedbalosťou si vyslúžil nevôľu mnohých,“ napísal o ňom jeden príbuzný. Istý diplomat zas neskôr poznamenal, že Anson toho o svete vedel tak málo, že ho síce „dookola prešiel, ale nikdy v ňom nebol“.

Napriek tomu admirálitu u Ansona upútalo to isté, čo si uňho počas dvoch rokov služby na *Centurione* všimol aj Cheap: že je to prvotriedny námorník. Anson o drevenom svete vedel úplne všetko; a rovnako

dôležité bolo tiež to, že zvládal sám seba – aj pod náporom si dokázal udržať pokoj a rozvahu. „Vyznával vznešené princípy úprimnosti a cti a do bodky ich dodržiaval,“ poznamenal jeden jeho príbuzný. Okrem Cheapa si Anson získal aj skupinu talentovaných mladších dôstojníkov a protežantov, ktorí všetci súťažili o jeho priazeň. Jeden z nich mu neskôr oznámil, že mu je zaviazaný viac ako vlastnému otcovi a urobí všetko, čo je v jeho silách, aby „som svojimi skutkami učinil zadosť vysokej mienke, ktorú o mne máte“. Ak by Anson uspel vo svojej novej úlohe komodora flotily, mohol by si vybrať kapitána celkom podľa vlastného uváženia. A Cheap, ktorý pôvodne slúžil ako Ansonov druhý poručík, bol teraz jeho pravou rukou.

Podobne ako Anson, aj Cheap strávil väčšinu svojho života na mori a viedol na ňom presne ten ťažký život, pred ktorým sa pôvodne pokúšal uniknúť. „Nikto, kto je dosť šikovný na to, aby sa dostal do väzenia, nechce byť námorníkom, lebo pobyt na lodi znamená pobyt vo väzení so šancou utopiť sa,“ poznamenal raz anglický spisovateľ Samuel Johnson. Cheapov otec vlastnil veľký majetok v škótskom grófstve Fife a jeden z titulov – druhý pán z Rossie – síce pôsobil vznešeným dojmom, v skutočnosti však veľmi vznešený nebol. Jeho motto vyryté na rodinnom erbe znelo *Ditat virtus*: „Cnosť obohacuje“. So svojou prvou manželkou mal sedem detí a po jej smrti nasledovalo ďalších šesť s druhou manželkou, vrátane Davida.

V roku 1705, keď mal David osem rokov, sa raz jeho otec vybral po kozie mlieko a zomrel. Ako bolo zvykom, najstarší mužský dedič – teda Davidov nevlastný brat James – zdedil väčšinu majetku. A tak sa s Davidom zahrávali sily, ktoré vôbec nevedel ovplyvniť, vo svete rozdelenom medzi prvorodených a mladších synov, medzi majetných a nemajetných. James, teraz s titulom tretieho pána z Rossie, navyše často zabúdaval platiť apanáž, ktorá prislúchala jeho nevlastným bratom a sestrám: niektoré rodinné putá boli evidentne silnejšie ako iné. David bol nútený nájsť si prácu, a tak sa učil za kupca, ale jeho dlhy rástli. V roku 1714 preto ako sedemnásťročný utiekol na more, pričom jeho rodina toto rozhodnutie evidentne privítala: „Čím skôr odíde, tým lepšie pre teba a pre mňa,“ napísal jeho poručník Davidovmu staršiemu bratovi.